

Dices 3.º Denominaciones *Creatoris, Domini, etc.*, in Deo reales sunt. Atqui sunt relativæ. Ergo debent provenire ab aliqua reali relatione.—*Respondeo, neg. conseq.* Quia ad hoc ut denominationes illæ reales sint, sufficit, ut habeant reale fundamentum, nempe ex parte Dei actionem, quæ identificatur cum essentia, et ex parte ipsarum creaturarum realem illarum existentiam et relationem ad Deum. Hoc enim satis est, ut Deus vere sit et denominetur *Creator, Dominus, etc.*, quamvis non referatur realiter ad creaturas.

Dices 4.º Non minus realiter creat Deus, quam creatur creatura. Sed creatura per hoc, quod creatur, realiter refertur ad Deum. Ergo Deus vicissim per hoc, quod creat, refertur realiter debet ad creaturam.—*Respondeo, neg. conseq.*, quia creatura per hoc, quod creatur, dependet a Deo, et ad illum ordinatur; Deus vero non magis ordinatur ad creaturam, si creet, quam si non creet.

ARTICULUS VII

Quodnam sit constitutum essentiaæ divinæ metaphysicum.

82. Ex hactenus dictis facilis nobis sternitur via ad decernendum de divina essentia, quantum assequi per summam mentis nostræ imbecillitatem licet, quandoquidem nonnisi *balbutiendo, ut possumus, excelsa Dei resonamus* (1). Itaque divinæ essentiaæ constitutum *proprie* investigari nequit, cum enim Deus sit actus purissimus et simplicissimus, nullæ assignantur partes, ex quarum coagmentatione *constituatur*, et *coalescat* illius essentia. Nihilominus sumpto latius vocabulo constitutum intelligimus id, in quo sita divina essentia est.

Quo sensu
investigetur
constitutum
divinæ
essentiaæ:

essentia
spectari
potest
physice
ac metaphysice,

Verum essentia bifariam cogitari potest, *physice et metaphysice*. Essentia physice considerata audit totum illud, quod naturam et primum *esse* rei constituit secundum realem suum statum. Et circa essentiam Dei hoc modo consideratam nulla

(1) S. Gregor., 5.^a lib. *Moral.* cap. 29, apud S. Thom. 1 p. quest. 4, art. 1 ad 1.um

est apud Philosophos controversia, cum enim accidentia cadere in Deum non possint, sed essentia ejus *seipsa* sit omnis perfectionis actus; consequens est, quidquid perfectionis positivæ cognosci lumine naturæ potest, esse ipsam divinam essentiam, atque adeo constitutum essentiaæ illius physicum esse complexum omnium perfectionum. De his, inquam, controversia nulla est apud Philosophos. Nam Theologi de personalitatibus divinis, quæ realiter identificantur cum essentia, disputant, num sint de essentia, necne. Quare controversia de divinæ essentiaæ physico constitutivo apud Theologos difficultate non vacat. Sed de his tacere Philosophia debet. Essentia vero metaphysice considerata vocatur generatim prædicatum illud, quod in re concipi possit tamquam primum et nobilissimum et fundamentum omnium proprietatum, per quod proinde res illa et in suo *esse* constituatur, et secernatur a reliquis. Sic animalitas et rationalitas in homine complet essentiam metaphysicam.

Quid dicendum
de physica
Dei essentia
secundum
considerationem
philosophicam.

Jam quamquam omnia quæcumque ex rebus creatis argumentando cognoscimus de Deo, physice et realiter, atque etiam formaliter, sint secundum rei veritatem ipsa ineffabilis ejus essentia; tamen divina non possumus in hac vita intueri, sed capimus tantummodo aliquammodo, et intelligimus per analogiam rerum creatarum. Et quoniam in rebus creatis insunt accidentia et proprietates præter essentiam, et essentia est in umquoque præstantissimum ac primum ontologicæ, quippe quod constituit *esse* primum ac simpliciter, *esse* proprium et characteristicum, ut ita dicam, rei, unde fluant ejus attributa; Philosophi etiam conantur perfectiones et prædicata divina *nostro modo concipiendi* quodammodo ordinare, investigando illam rationem, quæ intelligi a nobis possit tamquam primum et fundamentum reliquarum, sicut solet esse essentia in creaturis: et illud vocant constitutum metaphysicum. Est ergo essentia Dei metaphysica primum aliquod ac nobilissimum prædicatum, per quod distinguitur ab omni alia re, quodque nostro modo intelligendi concipi potest, ut fundamentum ac radix reliquorum omnium prædicatorum atque attributorum. Unde cum quaeritur constitutum metaphysicum essentiaæ divinæ, non investigatur ratio aliqua vel prædicatum *primum in ordine*

Circa
metaphysicam
essentiam

subjectivo, quod nimirum tempore primum a nobis cognitum sit ex rebus creatis, sed predicatum *primum objective et ontologicæ*, seu ratio illa, ex qua reliquæ perfectiones ac prædicata etiam essentialia fluere a priori concipiuntur, et per quam proinde omnia demonstrari possint *a priori*.

varie auctorum
sententiis.

Hiscæ præmonitis, variæ circumferuntur sententiæ circa metaphysicum essentialiæ divinæ constitutum. Alii enim reponunt in complexu omnium attributorum absolutorum et perfectionum simpliciter simplicium (1). Secunda sententia est eorum, qui essentialiam divinam arbitrantur in eo consistere, quod sit substantia perfectissime intellectiva, sive *radicaliter* tantummodo, seu quatenus sit principium intelligentis (2), sive *actualiter*, seu quatenus sit ipsa actualis per se subsistens intellectio (3) et sive intellectivum sumatur ut comprehendens etiam volitionem (4), sive ut ab ea præscindens.

(1) Hæc sententia tribui solet Nominalibus et P. Didaco Ruiz de Montoya (*de Trinit.*, disp. 8, sect. 5), P. Joann. Martinon (In 1.^{am} part. disp. 3, sect. 8), Quiros (disput. 17, sect. 2.^a et 6), Muniea (disp. 5, sect. 6). Eadem etiam tribuitur Eximio Doctori (*De Deo*, lib. 1, cap. 3, sect. 11), Molinæ (In 1.^{am} part., quest. 27, art. 2, disp. 4), Valentis, etc. Verum quidquid sit de Suarezio in primo ex duobus citatis capitibus, reliqui, et ipsemet Suarez in altero cap. 11, perperam adducuntur, quia solum tradunt communissimam sententiam, de qua inferius dicemus, tenentem attributa divina esse de conceptu essentiali.

(2) Ita opinantur plures Thomistæ, ut Illmus D. Petrus Godoy, (*De Deo*, quest. 2, tract. 1, disp. 4, sect. 12), qui pro se laudat Cajetan. (In 1.^{am} part., quest. 13, art. 11, *Ad hoc breviter dicitur*), et e nostra Societate P. Arriaga (*De Deo*, disp. 16, sect. 4, et disp. 47, num. 62), P. Suarez lusitanus (*Metaphys.*, tract. 1, disp. 2, sect. 3, num. 134 seqq.), qui patronos sue sententiæ invocat P. Vazquez alioque, quamvis forte minus recte.

(3) Que est aliorum multorum Thomistarum doctrina cum Salmanticensibus (*De scientia Dei*, tract. 3, disp. 4, dub. 1 et 2), Joann. a S. Thoma (*De Deo*, disp. 16, art. 2), Gonet (*Chypeus. De Deo*, tom. 1, tract. 1, disp. 2, art. 1), Billuart (*De Deo*, disert. 2, art. 1, paragr. 2): idemque sentiunt e nostra Societate Herice (In 1.^{am} part., tract. 1, disp. 3, cap. 3), Hieronymus Fassolus (In 1.^{am} part., quest. 4, art. 2, dub. 7, a num. 51, et dub. 8), Petrus Hurtado (*Metaphys.*, cap. 20, sect. 2, num. 22), etc.

(4) Quemadmodum voluere Albis (*De Scient. Dei*, disp. 2, sect. 6) et Martinus Perez (*de Trinit.*, disp. 11, sect. 6) et quidam alii.

Nam omnibus his modis diversis explicatur, ac defenditur a variis AA. hæc sententia (1). Tertia est eorum, qui censent constitutum essentialiæ divinæ esse rationem actus purissimi vel ipsius esse per se subsistentis (2). Quarta est sententia docentium, essentialiam divinam metaphysicè sitam esse in predicato *entis a se* (3). Horum vero saltem plurimi sic mentem suam explicant, ut nomine entis a se re vera significant ens per essentialiam, ipsum esse subsistens, omnem actum entis in se complectens (4). Quare tertia et quarta sententia videntur solum verbis discrepare, et sic frequentissimè evasisse nostris diebus, ut mox videbimus. Quinta denique opinio eorum est, qui essentialiam divinam reponunt in infinitate, ut Argentinas et Toletanus apud Suarez lusitanum (5). Verum hæc etiam sententia, prout diversimode

(1) Huc revocatur opinio eorum, qui, distinctione facta inter essentialiam et naturam Dei, illam reponunt in ratione entis a se, hæc vero in ratione actualis intellectionis, ut v. g. P. Christophorus Haunoldus (*De Deo*, tract. 1, cap. 1, controv. 3) et Cornejo (quest. 14, art. 4, disp. 1, dub. 3 et 4).

(2) Ita P. Christophor. Gil (lib. 2, tract. 1, cap. 14), P. Albertini (In *Coroll.* 14 ex prædicam. *Ad aliquid*, dub. 2), P. Recupitus (*De Deo*, lib. 2, disp. 14), P. Izquierdo (tract. 1, disp. 1, quest. 10, prop. 6), Theophil. Raynaudus (*Theolog. natur.*, dist. 6, quest. 1, art. 2), P. Marin (*De Deo uno*, tract. 1, disp. 1, sect. 6), Card. Ptolemaeus (*Philos. mentis et sensuum. Theolog. natur.*, dissert. 3); et Thomistis inter alios Card. Gotti (*De Deo*, tract. 2, quest. 3, dub. 3); et multi recentiores, ut Card. Franzelin. cl. Bernard. Jungmann alique mox laudandi.

(3) Pro hæc laudantur non pauci Thomistæ, ut Capreolus (1.ª dist. 8, quest. 4, art. 1), Bañez (In 1.^{am} part., quest. 3, art. 4, ad 3.^{am}; et quest. 4, art. 3), Roselli, Bancel. et Contenson apud Gotti (loc. cit.), et plurimi e nostris, præter PP. Gillium, Izquierdo, Recupit. et Raynaudum pro præcedenti sententia adductos, ut PP. Amicus (In 1.^{am} part., disp. 3, num. 37), Alderete (In 1.^{am} part., tom. 1, disp. 25, sect. 3), Esparza (*De Deo*, quest. 5, art. 7), Haunoldus (loc. cit. nup.), Antonius Mayr (*De Deo*, tract. 1, disp. 1, quest. 2, art. 1, num. 101 seqq.), Platel (1.^a p. cap. 1, num. 22), Kilber inter Wireburgenses (*De Deo*, disp. 1, cap. 2, art. 4), Viva (part. 1, disp. 1, quest. 2), Araujo (*Curs. Theolog.*, tom. 2, disp. 16, sect. 1, art. 8), etc.

(4) Vide v. g. Roselli, *Summ. Philos.*, tom. 5, quest. 25, art. 1; Liberatore, *De Deo*, cap. 2, art. 1.

(5) *Metaphys.* tract. 1, disp. 2, sect. 3, num. 133.

exponatur, potest esse vel nova et distincta a reliquis, vel recidere in aliquam præcedentium. Si enim infinitas sumatur formaliter pro ipsa ratione ac modo illimitationis, differt a præcedentibus. Si vero infinitas sumatur materialiter pro ipsa entitate ac perfectionibus infinitis adhuc bifariam explicari potest sententia hæc: primo ita ut asserat essentiam divinam sitam esse in infinita entitate infinitisque perfectionibus clare ac distincte perceptis; et tunc coincidit hæc opinio cum prima Nominalium. Secundo intelligi potest etiam ita, ut velit divinam essentiam consistere in entitate plenissima ac actualissima, quæ proinde vindicet infinitatem in omni linea perfectionis, quin tamen clare ac distincte percipiuntur singulæ perfectiones infinitæ in propriis suis rationibus: id quod nonnulli dicunt infinitatem *radicalem*. Et hoc modo intellecta hæc sententia, quæ multorum Scotistarum est (1), forte quoad rem ipsam non discriminetur ab ea, quam tertio loco retulimus.

S. Thomas non videtur controversiam hanc directe tractasse: cuiusmodi autem parti favere magis videatur, apparbit ex ejus testimonio mox adducendis.

Ex hac sententiarum varietate colliges nihil certi posse hac in re statui, quamquam diversitas magis consistat in modo loquendi ac in diverso statu quæstionis.

84. PROPOSITIO. Essentia Dei metaphysica recte potest reponi in eo quod Deus sit purissimus actus seu ipsum esse per se subsistens: ac proinde hæc habenda est quasi definitio Dei, quamvis Deus (2) definiatur proprie nequeat.

(1) Vide v. g. Trombetta et Mayronis (1.º *Sentent.*, dist. 2, quæst. 1, art. 2). Cfr. Scotus (1.º dist. 3, quæst. 2).

(2) Hæc est communissima sententia inter recentiores, quam tenent Card. Franzelin (thes. XX), Tongiorgi (num. 78), Liberatore (num. 19), Kleutgen (*De Deo ipso*, part. 1, lib. 1, quæst. 2, cap. 2, art. 3), Picciorelli (*De Deo*, num. 281 seqq.), Jungmann (*De Deo*, num. 60), Mendive (*De Deo*, dissert. 1, cap. 2, art. 2; et *Theodic.*, num. 92 seqq.), P. Bernardus Tepe (*De Deo uno*, prop. 7), Labousse (thes. 12, num. 123 seqq.), Hontheim (num. 482), Boedder (numero 155), Christianus Pesch (*De Deo uno*, pars. 2, prop. 17), De San (*De Deo*, pars. 2.^a, cap. 1), etc. Eandem doctrinam tenent auctores pro tertia sententia allegati, et reapse etiam quarta sententiæ patroni, saltem plurimi, atque in eandem sententiam facile pertransieris,

Prima pars probatur 1.º probatione theologica, quam juvat saltem insinuare, licet spectet ad Theologos. Re quidem vera, in eo reponenda est essentia divina, quod exprimitur per nomen maxime proprium Dei. Atqui nomen omnium maxime proprium Dei exprimit rationem entis per essentiam, actus purissimi ipsiusque esse per se subsistentis. Ergo...

Major constat, quia nomina expriment immediate conceptus objectivos nostros ac mediate rem: quare nomen maxime proprium rei debet exprimere, quam optime fieri possit, ipsam rei essentiam. Unde verissime scripsit Aquinas: *Quodlibet... nomen est institutum ad significandam naturam rei* (1).

Minor probatur. Nam nomen maxime proprium Dei est id, quod sibi Deus ipse imposuit, cum dixit Moysi: *Ego sum qui sum... Sic dices filiis Israel: Qui est (ó ów) misit me ad vos* (2). Nam tum contextus ipse tum SS. Patres frequentissimi ostendunt Deum revera voluisse per ea verba peculiare ac distinctivum nomen manifestare (3). Porro hoc nomen exprimere præcise ens per essentiam ipsumque esse subsistens per se, statim apparet consideranti, illud tantummodo vocari posse per antonomasiam *ens et qui est*, quod *seipso est et seipso* habet puram actualitatem essendi absque ulla potentialitate et defectu (4). Egregie S. Joannes Damascenus:

si litem de voce seponas, multos, qui stant pro infinitate radicali, ut P. Palmieri, etc.

(1) S. Thom. *Contr. Gent.* lib. 1, cap. 22 fin.

(2) *Exod.* cap. 3, vers. 14.

(3) Vide apud Card. Franzelin, *De Deo*, thes. 22; et P. Dionys. Petavium (tom. 1, lib. 1, cap. 6).

(4) Vide S. Greg. Nazianz. (Orat. 36. Cfr. Orat. 12, num. 12), S. Dionys. (*de Divin. Nomina*, cap. 5), S. Hilar. (in loc. cit. *Exod.*), S. Hieron. (in cap. 3. epist. ad *Ephes.*), Clemens Alexandr. (lib. 1, *Pædag.* cap. 8), S. August. (*In Psalm.* 134, num. 4. Cfr. *in Psalm.* 101, serm. 2, num. 10; lib. 5; *de Trinit.* cap. 2; lib. 7, cap. 2), S. Ambros. (Comment. *in Psalm.* 43, num. 9). S. Thom. multis in locis infra citandis. Hi aliique Patres ac Doctores, qui videri possunt apud Petavium (lib. 1, cap. 6), Card. Ptolem. (*Philosoph. mentis et sens. Theolog. natur.*, dissert. 3, quæst. 1.^a), Card. Franzelin loc. cit., aliosque scriptores utrumque docent, et quod nomen *Qui est*, sit maxime proprium Dei, et quod significet purum actum omnium perfectionis.

Essentia
Dei
metaphysica
recte reponitur
in eo,
quod Deus sit
purissimus
actus seu ipsam
esse per
se subsistens.

Videtur omnium, quæ de Deo dicuntur, nominum maxime proprium Ens, quemadmodum Moysi respondens in monte dixit: Dic filiis Israel: Qui est misit me... Et principatus omnibus, quæ de Deo, dicuntur, nominibus, est Qui est. Totum enim in seipso comprehendens, habet ipsum esse velut quoddam pelagus infinitum et interminatum (1). Cui similis est illa S. Bonaventuræ sententia: Ipsum Est purissimum non occurrit nisi in plena fuga non esse; nam ipsum Esse nihil habet de non esse (2). S. Thomas vero pluribus rationibus præclare demonstrat hoc nomen Qui est esse maxime proprium Dei (3).

Prob. 2.º Essentia metaphysica Dei reponenda est in tali prædicato, quod α) revera spectat ad essentiam Dei; β) eam distinguit a cujuscumque alterius entis essentia; γ) concipitur ut cæteris prædicatis nobilior: δ) et tamquam fons ac radix reliquarum omnium perfectionum attributorumque. Atqui talis est ratio actus purissimi et sincerissimi in Deo. Ergo in ea jure merito consistere dicenda est essentia Dei metaphysice considerata.

Major patet ex præmissis notationibus circa quæstionibus statum. Itaque

Probatur Minor per partes. α) *Ratio actus puri seu esse per se subsistentis spectat ad essentiam divinam.* Nam demonstratum est, essentiam Dei esse præcise ipsum esse. Nec objicias. S. Thomam disertè pronuntiare, quod qui est significat esse determinate, et non quid est (4). Nam in eodem loco paulo inferius idem S. Doctor scribit, quod in Deo ipsum esse suum (secus ac in rebus creatis), est sua quidditas. Vis ergo verborum objectorum non potest esse, quod esse non significet essentiam Dei, sed tantum quod non determinat peculiare perfectiones Dei, vel non declarat essentiam ejus, prout est in se.

β) *Eadem ratio Deum a reliquis omnibus secernit.* Nam per cæteras perfectiones ac prædicata discriminatur Deus a certis quibusdam duntaxat rerum generibus, v. g. per vitam

(1) *De fide orthodox.* lib. 1, cap. 12.

(2) *Itinerar.* cap. 5.

(3) S. Thom. 1 p. quæst. 13, art. 11; 1.º dist. 8, quæst. 1, art. 1; *de potent.*, quæst. 10, art. 1, ad 9.um

(4) S. Thom. 1.º dist. 8, quæst. 1, art. 1.

a non viventibus, per rationem spiritus a corporibus, per prædicatum substantiæ ab accidentibus, et ita porro. At vero per hoc, quod Deus est actus purus ipsumque esse per se subsistens, ab omni prorsus re creata separatur, quæ quantavis prædita sit perfectione, nequit esse ipsum esse neque actus nulli admixtus potentialitati. Apposite S. Thomas: *Hoc nomen Qui est non significat formam aliquam (peculiaris perfectionis), sed ipsum esse. Unde cum esse Dei sit ipsa ejus essentia, et hoc nulli alii conveniat... manifestum est, quod inter alia nomina hoc maxime proprie nominat Deum: unumquoque enim denominatur a sua forma (1).* Et quamvis sint etiam aliæ perfectiones soli Deo propriæ, quæque proinde possent illum ab omnibus aliis secernere, qualis est æternitas, infinitas, immutabilitas, simplicitas omnimoda, etc.; nihilominus illæ aut negativæ sunt, aut certe concipiuntur a nobis instar modorum et affectionum substantiæ, quamobrem non possunt considerari tamquam constitutivum metaphysicum.

γ) *Esse per se subsistens concipitur a nobis ut nobilior quiddam, quam quævis alia perfectio particularis.* Nam licet esse abstracte conceptum, prout præscindens ab omni determinatione superaddita, immo et esse etiam physicum ac reale, prout participatur a creaturis in gradu limitato, sit magis aut minus perfectum ac nobile pro majori aut minori determinatione ipsius per modos ac differentias superadditas; quemadmodum esse hominis est nobilior ac perfectius, quam esse animalis, et esse plantæ aut generatim viventis et esse corporis et esse substantiæ et esse communissimum entis: at vero ipsum esse per se subsistens et esse purissimum ab omni potentialitate, cum non restringatur ad ullum genus essendi peculiare, sed sit actualitas omnis perfectionis, profecto nobilior est, quam quilibet gradus peculiaris perfectionis, quandoquidem exhibet confuse ac indeterminate quasi formulam generalem universæ perfectionis, implicite asserentem quemcumque actum cujuscumque perfectionis in quacumque linea entis. Unde quolibet alio esse determinatur aliquis *modus substantiæ* rei; sed hoc nomen *Qui est* nullum modum essendi determinat, sed se habet indeterminate ad omnes. Et ideo

(1) 1 p. quæst. 13, art. 11. Gfr. 1 p. quæst. 7, art. 1, ad 3.um; *De ente et essent.* cap. 6.

nominat ipsum pelagus substantiæ infinitum (1). Quocirca quemadmodum esse abstractum, ex eo quod prædicari de omnibus potest, infinitam quamdam extensionem habet, ideoque minimam perfectionem in suo conceptu præ se fert; ita e converso esse per se subsistens ratione suæ puritatis summæque actualitatis, de nullo altero ente prædicabilis, nobilissimam omnium perfectionem importat (2). Mirifice rem hanc expressit S. Bernardus: *Quid est (Deus)? Non sane occurrit melius, quam Qui est. Hoc ipse voluit de se respondere, hoc docuit, dicente Moysæ ad populum: Qui est misit me ad vos. Merito quidem. Nihil eo competentiùs æternitati, quæ Deus est. Si bonum, si magnum, si beatum, si sapientem, vel quidquid tale de Deo dixeris, in hoc verbo instauratur, quod est Est. Nempe hoc est ei esse, quod hæc omnia esse. Si et centum talia addas, non recessisti ab esse; si ea dixeris, nihil addidisti; si non dixeris, nihil minuísti. Jam si vidisti hoc tam singulare, tam summum esse, nonne in comparatione hujus quidquid hoc non est, iudicas potius non esse, quam esse?* (3).

δ) Ratio actus puri et esse subsistentis apprehenditur tamquam prius quiddam et radix reliquorum omnium prædicatorum. Nam ex altera parte nihil in Deo prius concipi potest, quam ipsum esse, cum ejus essentia sit esse. Ex altera vero parte, reliqua prædicata, etiam essentialia, ut v. g. esse spiritum, vivens, non solum concipiuntur tamquam expressiones ac determinationes ipsius esse; verum etiam necessario colliguntur ex purissima actualitate entis a se, siquidem ex eo quod... Deus est ipsum esse per se subsistens... oportet, quod totam perfectionem essendi in se contineat (4). Hinc S. Damascenus scripsit: *At vero bonum, iustum, sanctum et id genus alia naturam consequuntur, non autem substantiam ostendunt* (5).

(1) S. Thom. 1 p. quæst. 13, art. 11.

(2) Cfr. Card. Franzelin, thes. 20, *Animadvertatur, quæso*.

(3) Lib. 5 *de Consider.* cap. 6. Cfr. S. Aug. *de Trin.* lib. 6, cap. 7). S. Thom. (1. 2. quæst. 2, art. 5, ad 2.um; 1. p. quæst. 4, art. 2 ad 3.um; 1. *Contr. Gent.*, cap. 36).

(4) S. Thom. 1 p. quæst. 4, art. 2, corp.

(5) *De orthodox. fide*, lib. 1, cap. 12. Cfr. S. Thom. 1.^a dist. 8, quæst. 1, art. 3; 1. p. quæst. 13, art. 11. *Secundo propter ejus universalitatem*; et ib. ad 2.um Cfr. etiam Molina, Tolet. et Cajetan., In 1. p. quæst. 13, art. 11.

Dices. Etiam intelligere divinum et quodlibet aliud attributum includit reliquas perfectiones, quæ proinde ex illo colligi poterunt, saltem in sententia communissima multorum opinantium mutuum attributorum divinatorum inclusionem.—*Respondeo, dist.* Includit formaliter ex vi lineæ suæ vel gradus nostro modo intelligendi, *neg.*; identice, *conc.*

Cæterum quamquam omnia prædicata divina fluere apprehendantur ex ratione actus puri et esse subsistentis; hoc tamen interest inter attributa et prædicata essentialia Dei, quod attributa exhibeant perfectiones, quæ in rebus creatis advenire solent, constituta jam complete essentia, et propterea nostro modo concipiuntur instar proprietatum vel accidentium quorundam, licet in re sint ipsa substantia Dei. At prædicata essentialia, ut v. g. ratio substantiæ, spiritus, vitæ substantialis... non concipienda sunt instar perfectionum essentiae jam constitutæ advenientium, sed eum gradus essendi peculiare, expressi ac determinati, confuse tantum contenti et non declarati conceptu metaphysico essentiae. Itaque sicut inter omnia prædicata essentialia hominis note animalis rationalis essentiam illius metaphysicam constituunt, quia omnium sunt nobilissimæ, ac cætera implicite continent; idipsum dicendum est de actu puro et esse per se subsistenti respectu Dei, utpote quod inter omnia prædicata essentialia nobilissimum est, et reliqua a priori inferens eum expressiones ac determinationes peculiarium perfectionum implicite ac confuse in illo comprehensarum.

Secunda pars. Diximus porro in propositione eam esse habendam quasi definitionem Dei: nam veri nominis definitio logica non potest dari, tum quia Deus non constat genere ac differentia, tum quia non cognoscimus Deum, prout est in hac vita, sed tantum per analogicos rerum creaturarum conceptus illum quandantenus representamus: in altera autem vita sic Beatis perspicue in sua simplicitate apparet, ut notio ejus non possit per aliam definitionem magis declarari. Nihilominus impropria quadam definitione possumus Deum definire metaphysica definitione per ipsum esse subsistens et actum purissimum, quia in primis notio hæc soli Deo convenit, et continet notiones ac prædicata Dei vere essentialia, quæ nostro modo concipiendi tenent locum generis proximi et

Aliqualis
definitio Dei.

ultimæ differentię; nam in ratione essendi et in ratione actus vel rei actuatę convenit, analogice utique non genericę, cum aliis; at per rationem esse subsistentis et sincerissimę puritatis ab omni potentialitate infinite distat ab omni alio ente sive possibili sive existente. Est denique eadem notio instar compendiosę formulę implicite continentis reliquas omnes perfectiones, quas intellectus pro suo modulo apprehendit, sive tamquam primarias et essentielles, sive tamquam proprietates et accidentia

Hinc vero facile excluduntur alię opiniones. Et primo quidem

Essentia Dei metaphysica non consistit in complexu omnium attributorum, et perfectionum simpliciter simplicium;

85. α) *Essentia Dei metaphysica non consistit in complexu attributorum et perfectionum simpliciter simplicium.* Primo quia tunc idem prorsus esset non solum quoad rem, sed etiam quod intelligentiam nostram essentia Dei physica et metaphysica. Deinde essentia Dei metaphysica nequit reponi in iis perfectionibus, quę concipiuntur a nobis non ut substantia, sed ut modus affectionesque substantię. Tales vero sunt pleręque perfectiones et attributa divina. *Si bonum, si justum, si sapiens, si quidquam tandem aliud dixeris, non naturam dicis Dei, sed quę circa naturam,* inquit S. Damascenus (1). Tandem omnis essentia metaphysica suas habet proprietates atque attributa. Si vero essentia Dei metaphysica constituatur in complexu attributorum omnium; quęnam jam assignabuntur quasi proprietates divinę essentię?

nec in eo, quod Deus sit substantia perfectissime intellectiva,

86. β) *Essentia Dei metaphysica nequit constitui per hoc, quod sit substantia perfectissime intellectiva, sive radicaliter sive actualiter; sive inclusa sive præcisa volitione.* Nam essentia Dei consistere non potest in attributis, quę velut affectiones substantię a nobis concipiuntur. Atqui talis est intellectus et voluntas, quomodolibet intelligantur. Præterea ex intellectione ac volitione divina præcise spectatis nequeunt a priori, nostro modo concipiendi, derivari æternitas, immensitas, et reliquę perfectiones attributaque divina.

quod perperam putant nonnulli

Atque hæc sententia videtur omnino esse S. Thomę, quicquid dicant nonnulli Thomistę, ut Godoy, Gonet, alii

(1) *De orthodox. fide*, lib. 1, cap. 4. Cfr. S. Aug., *de Trinitat.* lib. 5, cap. 6.

quę. Et probatur. Nam in præfatione ad quæstionem 14.^{am} *Summę Theologicę*, in qua de divina scientia disputat, hæc verba præmittit S. Doctor: *Post considerationem eorum, quę ad divinam substantiam pertinent, restat considerandum de his, quę pertinent ad operationem ipsius. Et quia operatio quædam est, quę manet in operante, quædam vero quę procedit in exteriorem materiam, primo agemus de scientia et voluntate, nam intelligere in intelligente est, et velle in volente; et postmodum de potentia Dei, quę consideratur ut principium operationis divinę in effectum exteriorem procedentis.* En quomodo intellectionem et volitionem distinguit S. Doctor a divina substantia. Quomodo ergo potuit essentiam divinam in intellectione reponere?

Et alibi: *In Deo, inquit, non est aliud esse, et intelligere secundum rem, sed tantum secundum intelligentię rationem* (1). Item. *Essentia divinæ est principium actuum divinorum; licet essentia sub ratione essentię non dicat principium actus, qui est operatio, sed qui est esse. Sed cum in essentia sit considerate inversa attributa, quę sunt realiter unum in ipsa, ratione tamen distincta; actus refertur ad essentiam secundum hoc attributum vel secundum illud, quod exigit conditio actus; sicut intelligere est ab essentia divinæ, in quantum ipsa est intellectus; et res volita quę possunt esse vel non esse produciuntur ab essentia, in quantum ipsa est voluntas...* (2). Et ibidem paulo inferius: *Quamvis natura et voluntas sint idem re, differunt tamen ratione. Et ideo essentia divinæ in ratione natura est principium alicujus, cuius principium non est ipsa eadem, prout habet rationem voluntatis* (3). En quomodo S. Doctor non solum intellectionem et volitionem, sed etiam ipsum intellectum et voluntatem *re* quidem identificat, *ratione* tamen distinguit a divina essentia. Non potuit ergo constitutivum essentię reponere in intellectivo aut volitivo.

Alibi hæc habet: *Principium... cuiuslibet operationis divinę... est... essentia divinæ; sed ab essentia egræditur aliquis*

(1) 1 p. quæst. 26, art. 2. Cfr. 1 p. quæst. 41, art. 4 ad 3.um, 1; dist. 35, quæst. 1, art. 1, ad 2.um

(2) 1.^a dist. 6, quæst. 1, art. 1.

(3) 1.º dist. 6, quæst. 1, art. 3 ad 2.um

traditum fuisse a S. Thomę

actus, secundum quod essentia est sapientia, et aliter secundum quod est voluntas, et sic de aliis attributis (1). Unde generatim scribit: *In Deo est omnino idem re essentia, potentia et operatio, sed differunt tantum ratione* (2). Quam doctrinam communiter tradit Anglicus, ubi multiplicitatem divinorum attributorum ac nominum explicat. Hoc enim ubique docet, attributa illa omnia et perfectiones, quas diversis actibus cognoscimus, re esse unum idemque in Deo, non autem ratione; siquidem rationes intelligibiles, puta essentiae, sapientiae, bonitatis, intelligentiae, etc., non sunt eadem. Sed de hoc agendum mox est in sequenti capite, ubi de distinctione attributorum.

nec in eo,
quod Deus sit
infinite.

87. γ *Essentia Dei metaphysica nequit constitui in infinitate actuali.* Etenim actualis infinitas bifariam accipi potest, formaliter pro illimitatione essentiae perfectionumque divinorum, vel materialiter pro ipsa essentia et attributis clare ac singillatim cognitis, quae singula in suo ordine infinita sunt. Si sumatur infinitas in primo sensu, procul dubio concipitur instar modi et affectionis essentiae attributorumque divinorum, minimè vero instar ipsius essentiae. Si autem sumatur in altero sensu, dicere divinam essentiam consistere in infinitate perinde est, ac dicere eam reponendam esse in complexu perfectionum omnium necessariorum, ideoque jam refutata manet illa sententia sic exposita.

Dixi in infinitate *actuali*; si enim intelligatur infinitas pro necessaria actualitate omnimoda et exigentia possidendi omnem perfectionem, id quod vocari a nonnullis solet infinitas *radicalis* seu *virtualis*, sententia haec facile conciliatur cum nostra, a qua forte non differt nisi in modo loquendi (3).

Dices. Ex infinitate Dei reliqua omnia praedicata colligi possunt. Ergo jure concipitur ut constitutum metaphysicum essentiae.—*Respondeo, dist. Antec.*: Ex infinitate concepta prout implicat esse actualissimum necessario comprehendens

(1) 1.º dist. 7, quest. 1, art. 2.

(2) Ibid. art. 1. Cfr. 1.º dist. 27, quest. 1, art. 1, ad 5.um; dist. 2, quest. 1, ad 3.um; de *potent.*, quest. 7, art. 6.

(3) Id patet ex ipso. P. Dominico Palmieri, qui constitutum essentiae divinae in eo collocat, quod sit ens infinitum. *Theol. natur.*, thes. XV.

omnem perfectionem, *trans*. Ex infinitate concepta prout significat illimitationem vel ens praecise illimitatum, *neg.*; nam ipsa quoque infinitas hoc pacto concepta sequitur ex esse subsistenti actuque purissimo totius esse.

SOLVUNTUR DIFFICULTATES.

88. *Objic. 1.º* Constitutum essentiae non debet se habere respectu perfectionum pertinentium ad naturam illam, sicut totum aliquod potentiale seu forma aliqua universalior, quae de singulis illis essentialiter praedicetur, sed potius sicut totum aliquod actuale, actu continens illas in se ipso saltem virtualiter et confuse. Atqui *ipsum esse* e converso videtur perfectiones divinas continere in ambitu suae extensionis tantquam totum quoddam potentiale, non vero in sinu suae comprehensionis; sic enim dicitur *esse* Dei continere sapientiam, bonitatem, etc., quia haec omnia sunt *esse*. Ergo.

Respondeo, neg. Minor. Nam ipsum esse non est *esse* illud abstractum et communissimum, quod de omnibus praedicari potest, sed est *esse* per se subsistens, quod est actualitas pura omnis perfectionis et plenitudo totius entis, ut satis declaratum est.

Objic. 2.º Juxta nostram sententiam essentia metaphysica consistit in *esse* purissimo et actualissimo, perfectionem omnem includente. Atqui hoc idem est, ac dicere divinam essentiam esse collectionem omnium attributorum ac perfectionum. Ergo vel falsa est nostra sententia, vel confundit essentiam Dei physicam et metaphysicam.

Respondeo, dist. Major. Consistit in *esse*, perfectionem omnem includente confuse et implicite ac virtualiter, *conc.*; explicite ac formaliter et determinate, *neg.* Et *contradist.* Minore, *neg.* conseq. Quemadmodum enim qui dicit, Deum esse *omnipotentem*, non explicat singillatim singulas diversitates productionum, ad quas terminari omnipotentia divina valet, sed tantum implicite; ita etiam qui dicit *ipsum esse plenissimum et actum purum*, praescindit saltem imperfecte a consideratione singularum perfectionum atque attributorum. Cum vero deinceps seorsim per proprios distinctosque conceptus mens perfectiones in singulis entitatis gradibus ac

lineis exprimit, illas concipit instar determinationum affectionumque illius plenitudinis actualitatis.

Objic. 3.º Universaliora non sunt perfectiora, sed imperfectiora inferioribus minusque universalibus. Atqui esse est longe universalius, quam vita, sapientia, intellectio aliaque similia. Ergo constitutivum essentiae divinae, quod nos propugnamus, non est praedicatum nobilissimum Dei.

Respondeo, *dist. Major.*: universaliora in praedicando, seu instar totius potentialis, *conc.*; universaliora quasi in essendo et per modum totius actualis, *neg. Contra dist. Minor.* Esse abstractum, *conc.*; esse per se subsistens, *subdist.*; est universalis in praedicando, *conc.*; in essendo, quatenus esse per se subsistens praeter formalem rationem vitae, vel sapientiae, etc., continet implicite actum cujuscumque perfectionis, *neg.* Tum *neg. conseq.* Audiatur S. Thomas: *Esse simpliciter acceptum, secundum quod includit in se omnem perfectionem essendi, praeminet vitae et omnibus perfectionibus subsequentibus. Sic igitur ipsum esse praebat in se omnia bona subsequenda, et hoc modo Dionysius loquitur. Sed si consideretur ipsum esse prout participatur in hac re vel in illa, quae non capiunt totam perfectionem essendi, sed habent esse imperfectum, sicut est esse, cujuslibet creaturae; sic manifestum est, quod ipsum esse cum perfectione supradicta est eminentius. Unde et Dionysius ibidem dicit, quod viventia sunt meliora existentibus, et intelligentia viventibus (1).*

Objic. 4.º Sapientia divina est etiam ipsum esse subsistens et actus purus et plenitudo essendi, non minus quam substantia divina; et similiter bonitas, intelligentia et reliquae perfectiones. Ergo potest in illis reponi ratio divinae essentiae.

Respondeo, *dist. antec.*: identice et realiter, *conc.*; essentialiter et formaliter, *subdist.*: hoc sensu, ut saltem confuse et implicite sapientia includat reliqua attributa, et haec se invicem, quin detur inter illa perfecta praecisio, *trans.*; hoc sensu, ut conceptus sapientiae clare ac distincte referat menti rationem intelligibilem caeterorum attributorum, et haec etiam expresse contineant singula rationem intelligibilem tum aliorum, tum ipsius substantiae, *neg.* Et *neg. conseq.* Difficultas,

(1) S. Thom. 1-2, quest. 2, art. 5, ad 2.um

supposita reali identitate attributorum ad invicem et cum essentia, tangit controversiam, inferius agendam, de modo distinctionis et de gradu perfectionis, quo essentiae conceptus a conceptu attributorum, et conceptus horum invicem abstrahunt. Sunt enim, qui existimant dari inter illa omnia perfectam praecisionem, non minus quam inter animalitatem ac rationalitatem aliosque gradus metaphysicos entitatis, qui ratione distinguuntur in rebus creatis. Alii vero id negant. Sed in quacumque opinione communiter tenendum est, attributa, singillatim sumpta, formaliter, saltem clare et expresse, non continere nisi perfectionem aliquam particularem et determinatam alicujus rationis, v. g. sapientia perfectionem continet in linea cognitionis, et similiter vita, justitia, et reliqua expriment esse aliquid particulare. E converso ipsum esse per se subsistens totum esse dicit, totumque comprehendit, quin quidquam omitat. Unde quamquam conceptus esse per se subsistentis et conceptus singularum perfectionum idem a parte rei expriment, et mutuo se includunt implicite et confuse, ut declarabitur; diversissimae tamen sunt formaliter secundum rationem explicitam et directam, quandoquidem singularia attributa formaliter clare important solummodo plenitudinem perfectionis in aliqua linea vel gradu particulari; esse autem per se subsistens vel actus purus plenitudinem essendi in omni gradu entis.

Objic. 5.º Quod est, aut concipitur posterius essentia, nequit concipi ut constituens essentiam. Atqui esse est posterius essentia, utpote actus illius. Ergo... Hinc S. Thomas docet, quod *essentia divina secundum intellectum sit prius, quam esse suum (1)*. Et alibi admittit rationis distinctionem inter essentiam et esse Dei (2).

Respondeo, *dist. Minor.*: in rebus creatis, *conc.*; in Deo, *neg.*, quia in Deo esse est ipsa essentia ejus, non vero actus essentiae, nec prout talis concipi recte potest, quemadmodum superius probatum reliquimus. Nec vero de mente Angelici debet esse dubitatio, quia sexcenties docet esse in Deo esse ipsam Dei essentiam, a qua proinde ne formaliter quidem

(1) S. Thom. 1.º dist. 19, quest. 2, art. 1, ad 1.um

(2) Vide v. g. *de veritat.*, quest. 10, art. 12, ad 2.um

vel ratione proprie distingui potest, nisi forte concipiendo essentiam et esse divinum abstracte atque imperfecte et instar essentiarum creaturarum (1).

Objic. 6.º S. Thomas (2) docet, nomen *Deus* quantum ad id, ad quod significandum impositum est, nempe divinam naturam, esse magis proprium, quam *Qui est*, quamvis hoc magis proprium sit quantum ad id, a quo nomen imponitur. Ergo juxta S. Thomam nomen *Qui est*, non est nomen naturæ et essentiae divinæ (3).

Respondeo, neg. conseq. 1.º Quia quod unum nomen sit magis proprium, quam aliud, ad significandam naturam, non impedit, quominus illud aliud etiam significet illam, licet non tam proprie. 2.º S. Thomas in corpore ejusdem articuli docet nomen *Qui est* exprimere divinam essentiam. *Non enim, inquit, significat formam aliquam, sed ipsum esse. Unde cur: esse Dei sit ipsa ejus essentia, et hoc nulli alii conveniat... manifestum est, quod inter alia nomina hoc maxime proprie nominat Deum, unumquodque enim denominatur a sua forma.* Et ibidem paulo inferius scribit: *hoc nomen Qui est nullum modum essendi determinat, sed se babel indeterminate ad omnes, et ideo nominat ipsum pelagus substantiæ infinitum.* Et alibi: *Dominus respondit (Moysi): Ego sum qui sum. Sic dices filiis Israel: Qui est misit me ad vos: ostendens suum proprium nomen esse Qui est. Quodlibet autem nomen est institutum ad significandum naturam seu essentiam alicujus rei. Unde relinquitur, quod ipsum divinum esse est sua essentia vel natura* (4). Ubi vides, S. Doctorem tantum abuisse a sententia negante hoc nomen *Qui est* esse nomen essentiae ac naturæ, ut ex hoc ipso nomine collegerit esse in Deo idem esse cum essentia. Hanc eandem collectionem derivavit etiam alias Angelicus (5). Præterea in alio loco hanc assert

(1) Vide P. Hieronym. Fessolum, In 1.um part., quæst. 3, art. 4, dub. 2, num. 10.

(2) 1.^a p. quæst. 13, art. 11, ad 1.um

(3) Cfr. Illustr. ac Rymus. Petrus Godoy O. P., de Deo, quæst. 2, tract. 1, disput. 4, parag. XII, num. 390.

(4) 1.º Contr. Gent. cap. 22. Cfr. de potent., quæst. 7, art. 2, Sed contra est 3.^a

(5) 2.º Contr. Gent. cap. 52 in fine.

quartam rationem ad probandum, nomen *Qui est* esse Dei proprium: *In Deo... (secus atque in creaturis) ipsum esse suum est sua quidditas, et ideo nomen quod sumitur ab esse proprie nominat ipsum, et est proprium nomen ejus, sicut proprium nomen hominis, quod sumitur a quidditate sua* (1). Itaque ne umbra quidem dubii debet remanere in eo, quod ex mente S. Thomæ nomen *Qui est* exprimat ipsam formalem essentiam vel naturam Dei. Cæterum causam, cur S. Doctor scripserit nomen *Deus* esse magis proprium quantum ad id, ad quod significandum imponitur nomen, ita declarat cardin. Gotti O. P.: «Solum ergo præcitatatis verbis vult, hoc nomen *Deus*, esse magis proprium ex parte rei significatæ, et hoc nomen *qui est* ex modo significandi, quia hoc nomen *Deus* proprie est impositum ad significandam naturam divinam, sed nomen *qui est* potius imponitur ad explicandum, in quo consistat natura divina, quam ad eam significandam: sicut hoc nomen *homo* est magis proprium, quam *animal rationale*, quia nimirum imponitur præcise ad significandam naturam hominis, non ad eam explicandam: e contra vero *animal rationale* imponitur ad illam explicandam, quod est præter rationem nominis. Immo addit, hoc nomen *Tetragrammaton* esse adhuc magis proprium, quam hoc nomen *Deus*, quia est impositum ad significandam naturam divinam ut in se subsistentem et incommunicabilem. Nomen autem *Tetragrammaton* significare ipsum esse superius adnotavimus» (2). Non desunt etiam, qui objectum testimonium S. Thomæ conentur explicare distinctione facta inter *naturam* et *essentiam* Dei, asserentes, ex mente S. Thomæ nomen Dei esse quidem magis proprium ad designandam naturam ejus, seu substantiam, prout est principium operandi, non vero præcise ad designandam essentiam, de qua sola nobis nunc est controversia. Verum equidem nolim asserere, Aquinatem eo loco talem distinctionem respexisse.

(1) 1.º dist. 8, quæst. 1, art. 1 in corp.

(2) Scholastico-Dogmatica Theol. tom. 1, De Deo, tract. 2, quæst. 3, dub. 3, parag. 3, num. XX.

Adde inferius dicenda, disp. 3 in fine videlicet cap. 2, artic. ultimo, parag. 2, in respons. ad *Dices* 1.º

Objic. 7. Essentia metaphysica et essentia physica in eodem debent consistere. Sed essentia physica reponitur in omnium attributorum ac perfectionum necessarium aggregatione. Ergo etiam essentia metaphysica complecti debet omnem ejus perfectionem. *Prob.* Major. Secus enim essentia metaphysica non diceret formaliter omnem perfectionem, atque adeo esse minus perfecta, quam physica.

Respondeo, dist. Major.: quoad rem, *conc.*; quoad conceptum, saltem clarum et expressum, *neg.* Et *concessa* Minor, *disting.* pariter conseq. Essentia metaphysica debet complecti omnem perfectionem virtualiter, *conc.*; formaliter, *subdist.*; saltem confuse et implicite, *conc.*; expresse, nimirum per conceptum, qui clare et singillatim ostendat perfectiones particulares, *neg.* Nec urget Majoris probatio: cum enim essentia Dei metaphysica, si reponatur in actu puro, comprehendat confuse et indeterminate omnem actualitatem perfectionis, nequit vere perfectior reddi per hoc, quod deinde perfectiones particulares specialibus conceptibus determinate concipiuntur.

Objic. 8.º Deus est ens per essentiam. Atqui non esset ens per essentiam, nisi essentia ipsius constitueretur per attributa perfectionesque omnes necessarias. Secus enim hæc rationem haberent accidentium, quæ essentia supervenirent. Quidquid autem est accidens et essentia superadditum per participationem est. Ergo.

Respondeo, neg. Minor. Ad probat. *dist.* Major.: Atributa rationem haberent accidentium, etc., id est, essentia a parte rei talia, *neg.*; conciperentur a nobis per simplicem apprehensionem, divina intelligentem instar creaturarum, negando tamen per iudicium rem ita se habere in ipsa, *conc.* Et *contradistincta* Minore, *neg.* conseq. Ratio autem sic concipiendi est imbecillitas ingenii, Deum totaliter unico actu capere non valentis, et necessitas specierum haustarum ex rebus creatis, ut beneficio illarum per analogiam aliquo modo veniamus in divinorum cognitionem.

Instabis. Sicut Deus est ens per essentiam, ita homo vel leo est ens ab alio vel per participationem. Atqui nemo constituerit essentiam hominis vel leonis in eo, quod sit ens ab alio vel per participationem. Ergo nec Dei essentiale

constitutivum dicendum est ens per essentiam. — *Respondeo, neg.* consequens ob disparitatem membrorum Majoris. Homo enim et leo ita sunt ens per participationem, ut hæc nota exprimat elementum communissimum omni rei create, unde non possunt reliquæ illarum perfectiones colligi. E converso sic Deus est ens per essentiam, ut hoc sit omnino proprium et exclusivum aut cuivis alteri rei incommunicabile, et insuper radix necessaria cujuslibet perfectionis.

Objic. 9.º Si ratio actus purissimi et esse per se subsistentis est radix vite, spiritus ac cæterarum perfectionum etiam earum, quæ ut prædicata essentialia concipiuntur in Deo, eo ipso illæ omnes convertuntur in attributa; quia quod concipitur ut radicatum in essentia, et ut consequens illam, concipitur instar proprietatis. Atqui hoc perturbat totam divinarum perfectionum tractationem et vulgarem modum intelligendi et loquendi. Ergo...

Respondeo, neg. Major.: alio enim modo valde diverso sequi concipimus attributa divinam essentiam, ut in probationibus innumimus, et alio modo prædicata peculiariter essentialia rationem actus puri et esse per se subsistentis: attributa enim sunt perfectiones divinæ conceptæ instar proprietatum, quæ naturam in esse substantiali constitutam supponunt, prædicata vero essentialia sunt perfectiones conceptæ tamquam expressiones peculiare ac determinationes primi et substantialis esse, quod confuse tantum et generatim continetur in conceptu actus puri. Ita diverso modo etiam ex essentia metaphysica hominis consequuntur risibilitas et cæteræ proprietates, ac prædicata essentialia viventis, corporis, substantiæ, quæ non clare et explicitè exprimuntur a conceptu animalis rationalis. Quamvis fateor non esse omnimodam paritatem, quia ex animali rationali consequuntur prædicata substantialia non a priori, sed solum prioritate, quam vocant in subsistendi consequentia (1); ex ratione autem actus puri consequuntur prædicata essentialia Dei nostro modo concipiendi a priori.

Objic. 10.º S. Thomas cum SS. Patribus passim docet intelligere in Deo esse ipsam Dei essentiam. Atqui aliunde

(1) Vide *Ontolog.*, num. 176, pag. 510, 511.